

Mnoho příběhů, jedny Vánoce

Jaký původ mají vánoční zvyky? Abychom si „oživili křesťanský význam těchto svátků“ - jak navrhuje prelát ve svém dopise z prosince -, nemusí být marné se podívat po původu některých těchto zvyků, např. vánoční stromek či betlém.

01.01.2010

Adventní věnec

Adventní věnec se skládá ze čtyř svící s větvičkami, svíce se postupně zapalují ve čtyřech týdnech předcházejících Vánocům.

Adventní věnec má svůj původ v předkřesťanských zvycích severních národů, někdy mezi 4. a 6. stoletím. Během prosincové zimy a z důvodu nedostatku světla se sbíraly zelené větvičky a zapalovaly ohně na znamení naděje v brzký příchod jara.

V 6. století začali němečtí katolíci a protestanté používat tento symbol v adventní době: primitivní zvyky měly v sobě zárodek pravdy, která mohla být nyní vyjádřena pravdou nejvyšší: Ježíš je světlo, které přišlo, je s námi, a který přijde ve slávě. Svíce předjímají příchod světla o Vánocích: příchod Ježíše Krista.

Věnec je plný symbolů: světlo připomíná spásu, zeleň život, kulatý tvar věčnost, apod.

Den 25. prosince

Zpočátku, během 1. a 2. století po Kristu, křesťané neoslavovali narození Krista. Vědělo se, kdy zemřel, tj. o židovských velikonocích, ale nevědělo se, kdy se narodil. Nicméně ze 3. století pochází první svědectví, kdy církev oslavovala, i když tajně, narození Krista.

Stejně jako v ostatních případech využili první křesťané pohanských svátků k oslavě své víry. V případě Vánoc oslavovaly předkřesťanské civilizace kolem 25. prosince zimní slunovrat, po kterém se prodlužuje den a končí období tmy. I když je to doba zimy a dlouhých nocí, ví se, že život znovu začíná.

Samotní Římané oslavovali od 17. do 24. prosince Saturnálie, svátky k počtě boha Saturna. V době římského císařství, od 1. a 2. století, byl ustanoven 25. prosinec jako den narození “boha slunce,,. Byl to

svátek, nikdo nepracoval, a dokonce i otroci oslavovali.

Netrvalo dlouho a velká komunita římských křesťanů, kteří se na veřejnosti dosud skrývali, využila tento den, v římské společnosti tak oslavovaný, na oslavu narození Ježíše.

Liturgická oslava Vánoc se rychle šířila. Po pronásledování Diokleciánem v roce 354 se oficiálně ustanovil datum narození Ježíše. V 5. století se již mohou Vánoce považovat za univerzální svátek, jelikož tehdy ještě církve nebyla rozdělená.

Také národy severní Evropy oslavovaly na počest bohů Thor, Odin nebo Yule řadu svátků v době zimního slunovratu. Z tohoto důvodu nebylo pro misionáře obtížné přizpůsobit pohanské svátky Vánocům.

Půlnoční mše

V 5. století papež Sixtus III. zavedl v Římě zvyk slavit o Vánocích půlnoční vigilií „mox ut gallus cantaverit“ (když kohout zakokrhá). Mše byla v malé kapli nazývajícím se „ad praeseptum“ (u jesliček) za hlavním oltářem prvokřesťanské baziliky sv. Petra.

Slavení eucharistie tohoto svátku začíná naléhavým a neodkladným pozváním k radosti: „Radujme se všichni v Pánu - říkají liturgické texty -, protože se nám narodil Spasitel.“ Vánoční doba trvá až do neděle Křtu Páně, což je neděle následující po svátku Zjevení Páně.

Jesličky

Betlém je lidovým vyjádřením tajemství narození Páně. Tento zvyk se objevil o Vánocích v roce 1223 v Itálii, když svatý František z Assisi slavil mši v jeskyni u vesničky

Greccio. Potom, co dostal povolení od papeže Honoria III., umístil do ní jesle se soškou Dítěte Ježíše a s živými zvířaty volkem a oslíkem.

Zobrazení v Greccio bylo počátkem mimořádného rozšíření vánočního kultu. Od tohoto století se betlémy šířily po celé Itálii. Bratři františkáni napodobovali svého zakladatele v klášterních kostelech v Evropě. Zvyk se šířil po celé Evropě ve stoletích XIV. a XV.

V současnosti mají betlémy velký úspěch hlavně v Itálii, Španělsku a ve španělsky mluvící Americe. Ve Francii, kde po francouzské revoluci byly vánoční zvyky zakázány, se objevily ve velkém v oblasti Provence (jihovýchod Francie). Dokonce protestantské komunity, i když betlémy doma nestaví, si uchovávají tuto tradici „živých betlémů“ kvůli dětem.

Vánoční stromek

Je to další předkřesťanská tradice, která nabyla hlubokého křesťanského významu. Mnoho tradic, všechny pocházející ze severu, si nárokuje zvyk vánočního stromku. Nicméně žádná není věrohodná, její původ se ztrácí v dálavě temnot času.

Dávní obyvatelé střední Evropy a Skandinávie považovali stromy za posvátné bytosti. Proto v čase zimního slunovratu zdobili nejvyšší a nejsilnější stromy v lese světly a ovocem (např. jablky). Věřili, že jejich kořeny vedou do království bohů, kde bydlí například bohové Thor a Odin.

Křesťanství dávalo tradičně tomuto zvyku hluboký význam. Vypráví se, že svatý Bonifác - anglický kněz, který evangelizoval střední Evropu mezi 7. a 8. stoletím - vysvětloval tajemství Svaté Trojice za pomoci smrku ve tvaru trojúhelníku: plody jsou dary Ducha Svatého (dárky

lidem od Boha), hvězda je Kristus - Boží světlo a světlo světa, a kmen se snadno připodobní křesťanské tradici, která také používá stromy ve své katechezi: rajský strom, strom vědění dobra a zla, pahýl Jesse, svaté dřevo Kříže...

Od 15. století si věřící začínají stromky stavět ve svých domovech. S protestantskou reformou, jež betlém a svatého Mikuláše staví do pozadí, nabývá stromek na důležitosti v mnoha severských zemích. Děti pod ním nalézají dárky, které jim přinesl Ježíšek.

K velkému úspěchu stromku v anglosaském světě došlo za vlády královny Viktorie, která ho umístila v královském paláci v roce 1830 a rozšířila tento zvyk do celého království. V roce 1848 dokonce přála k Vánocům s obrázkem královské rodiny před vánočním stromkem, což

přispělo k jeho rozšíření také v Spojených státech amerických.

Širší uvedení vánočního stromku v protestantském světě způsobilo, že katolické země, zvláště na jihu Evropy, nepřisuzovaly této tradici velký význam. V poslední době díky dvěma střeoevropských papežům nabyl zvyk vánočního stromku opět svého významu.

V roce 1982 byl umístěn vánoční strom poprvé na náměstí sv. Petra: „Jaký je význam tohoto stromu?“ - ptal se Jan Pavel II. „Věřím, že je to symbol stromu života, toho stromu, o kterém mluví kniha Genesis a který byl zasazen do země lidství vedle Krista... Potom, co Kristus přišel na svět, byl strom života znovu zasazen Jeho prostřednictvím a nyní s Ním roste a zraje na kříži... Musím vám říci, že já osobně, i když mám již mnoho let, netrpělivě čekám na okamžik příchodu Vánoc, kdy mi

přinesou do mého obydlí tento maličký stromek. Toto všechno má obrovský význam, který přesahuje staletí.“

Dárky

Spojení Vánoc a dárků je velmi staré. Od samého začátku dárek v tomto období materiálním způsobem předával milovaným osobám radost z narození Božího Syna.

Vznik střední třídy, buržoazie, nevešel do všeobecného povědomí ještě začátkem 19. století. Tři králové, Ježíšek, svatý Mikuláš, Befana, Olentzero (baskický uhlíř, který nosí dárky)... jsou osoby, které o vánočních svátcích přinášejí dárky dětem. Nicméně mnohé z nich mají dlouhou historii. Řekněme si o dvou:

Tři králové

Tři králové mají význam především náboženský: jsou protagonisty

svátku Zjevení Páně - zjevení Boha lidem všech národů země.

Mluví o nich již Starý zákon (kniha Královská a Izaiáš) a svatý Matouš je nazývá „mudrci z východu“. Že to byli tři králové je tradice, která se rychle ustálila. Zmiňuje je Órigenés, teolog 2. století. Pravděpodobně se jedná o babylónské kněze Zarathuštrova kultu, kteří se věnovali astrologii.

V 5. století ustálil Lev Veliký počet králů na tři. Jejich počet představoval tři lidské rasy: semitskou, jejímž představitelem byl mladý král, hamitskou, jejímž představitelem byl černý král, a jáfetskou, jejímž představitelem byl král nejstarší. V 15. století s objevem nových zemí nabývá jejich charakteristika konečné podoby.

V průběhu dějin dostali jména Magalath, Galgalath a Serakin; Appellicon, Amerin a Damascón;

Ator, Sater a Paratoras. Jména Melichar, Kašpar a Baltazar se poprvé objevují na pergamenu ze 7. století.

Ostatky mudrců objevila svatá Helena na Sábě a potom měnily v Evropě místo svého uložení, až skončily v katedrále v Kolíně nad Rýnem.

Mikuláš

Svatý Mikuláš byl křesťanským biskupem, který žil ve 4. století v současném Turecku. Uskutečnil mnoho zázraků, ale ten nejdůležitější vypravuje o tom, jak dal život třem dětem, které řezník rozčtvrtil a vhodil do pytlů. Proto byla jeho postava vždy spojována s dětmi. Zbožnost k tomuto svatému se uchovala jak v církvi katolické, tak pravoslavné. Brzy byl světec spojován s dárky, které děti dostávají o Vánocích.

Současný Mikuláš je směsicí
holandského Sinterklaase a
skandinávských tradicí, které přišly
do Spojených států amerických.
Počátek se datuje k jedné noci roku
1822, když protestantský pastor
Clément C. Moore vytvořil osobu
Santa Claus. Když se 24. prosince
setmělo, jeho manželka zjistila, že jí
chybí několik věcí na přípravu
večeře, a požádala proto svého
manžela, aby je šel koupit. Při
návratu se Clement chvíli bavil s
hlídačem Janem Duychinckem: tlustý
a srdečný Holanďan, který rád
vyprávěl vánoční zvyky své země a
zvláště ty, které se týkaly
Sinterklaase.

Když už byl doma, dopsal Dr. Moore,
zatímco jeho žena připravovala
večeři, báseň pro své tři dcery. V ní
vypráví, jak ho navštívil Svatý
Mikuláš. Postava, kterou popisoval,
byl samotný Duychinck: srdečný,
tlustý, s jiskrnýma očima, červeným

nosem, zrůžovělými tvářemi a s
dýmkuou pobrukujíc si „ho, ho, ho“. I
když se tato postava jmenovala Svatý
Mikuláš, neměla s tímto biskupem
nic společného.

Původní článek od M. Narbona,
doktorka filosofie

pdf | dokument generován automaticky
z [https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/
mnoho-pribehu-jedny-vanoce/](https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/mnoho-pribehu-jedny-vanoce/)
(09.08.2025)